

8.7. Η ΟΚΕ συνιστά να ενθαρρυνθούν οι υποψήφιες χώρες να πραγματοποιήσουν παρόμοιες αξιολογήσεις στα συνταξιοδοτικά τους συστήματα, προκειμένου να καθοριστεί ο βαθμός της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς τους.

8.8. Τέλος, η ΟΚΕ τονίζει και πάλι την ανάγκη να αναληφθεί από τώρα δράση για την αντιμετώπιση του κρίσιμου θέματος της βιωσιμότητας των συντάξεων, το οποίο παρουσιάζει ζωτικό ενδιαφέρον για όλους τους νυν και μέλλοντες συνταξιούχους της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 29 Νοεμβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση του τμήματος «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με θέμα: Υποστήριξη εθνικών στρατηγικών για ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης»

(2002/C 48/23)

Στις 5 Ιουλίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Cassina στις 7 Νοεμβρίου 2001.

Κατά την 386η σύνοδο ολομέλειάς της, της 28ης και 29ης Νοεμβρίου 2001 (συνεδρίαση της 29ης Νοεμβρίου) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 92 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στο πλαίσιο της εντολής που έλαβε από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Στοκχόλμης⁽¹⁾ και του Γκέτενμπουργκ⁽²⁾, η Επιτροπή δημοσίευσε, στις 3 Ιουλίου 2001, μία Ανακοίνωση⁽³⁾ προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με θέμα: «Υποστήριξη εθνικών στρατηγικών για ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης».

1.2. Η συζήτηση και οι αξιολογήσεις που θα πραγματοποιηθούν για το περιεχόμενο της ανακοίνωσης αυτής θα συμβάλουν στην προετοιμασία έκθεσης που θα υποβληθεί στη Σύνοδο Κορυφής του Laeken (Δεκέμβριος του 2001). Στη σύνοδο αυτή τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμφωνήσουν για τους στόχους και τις μεθόδους προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια και η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων στην ΕΕ, μέσω εκούσιας συνεργασίας, συντονισμού, αντιπαράθεσης των βέλτιστων πρακτικών και σύγκρισης στατιστικών και στοιχείων, προς την κατεύθυνση που είχε ήδη υποδείξει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της του 1999 σχετικά με την κοινωνική προστασία⁽⁴⁾ γενικότερα.

1.3. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, προτού λάβει την αίτηση γνωμοδότησης της Επιτροπής όπως αναφέρεται στο σημείο 1.1, είχε αποφασίσει τη σύσταση υποεπιτροπής για την επεξεργασία γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα «Οικονομική ανάπτυξη, φορολογία και βιωσιμότητα των συντάξεων». Η

(1) ... «να χρησιμοποιηθεί πλήρως η μέθοδος του ανοικτού συντονισμού, ιδιαίτερα όσον αφορά τις συντάξεις, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της επικουρικότητας».

(2) ... «να συνταχθεί έκθεση για την πορεία των εργασιών για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken, με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής όπου καθορίζονται οι στόχοι και οι μέθοδοι εργασίας στο συνταξιοδοτικό τομέα» ...

(3) COM(2001) 362 τελικό.

(4) COM(1999) 347 τελικό «Συντονισμένη στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας».

γνωμοδότηση της υποεπιτροπής θα αναφέρεται κυρίως στα σημεία της ανακοίνωσης που αφορούν τη συσχέτιση μεταξύ αύξησης φορολογίας και βιωσιμότητας των συντάξεων, ενώ η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται σε ορισμένες πτυχές που αφορούν τη συνοχή των συναφών πολιτικών και τα προβλήματα που αφορούν τη μέθοδο για την ανάπτυξη της σχετικής συνεργασίας. Συνεπώς, οι δύο γνωμοδοτήσεις θα αλληλοσυμπληρώνονται και από κοινού θα αποτελούν την συνολική συμβολή της ΟΚΕ στην παρούσα συζήτηση.

2. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής

2.1. Η Επιτροπή ταξινομεί τους κοινούς στόχους που προτείνει σε τρεις μεγάλες ομάδες:

- Επάρκεια των συντάξεων
- Οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συστημάτων συνταξιοδότησης
- Εκσυγχρονισμός των συνταξιοδοτικών συστημάτων (1).

2.2. Η Επιτροπή προτείνει επίσης την ανάπτυξη δεικτών για την ενίσχυση της μεθόδου του ανοικτού συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να επιτευχθεί εξοχιστική και πλήρης προσέγγιση των στόχων (κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα), των πολιτικών (πολιτική απασχόλησης, κοινωνικής προστασίας και οικονομική πολιτική), καθώς και το συντονισμό όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

2.3. Στη σύνοδο κορυφής του Laeken θα υποβληθεί έκθεση (βλέπε σημείο 1.2) στην οποία θα καθορίζονται οι στόχοι και οι μέθοδοι για το θέμα αυτό. Στη συνέχεια, κάθε κράτος μέλος θα προσδιορίσει τη δική του στρατηγική έως τον Ιούλιο του 2002 και η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις στρατηγικές αυτές προβάλλοντας τις καλές πρακτικές και τις καινοτόμους προσεγγίσεις που θα συμπεριληφθούν σε κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για τη σύνοδο κορυφής της άνοιξης του 2003. Οι εκθέσεις στρατηγικής των κρατών μελών θα ενημερώνονται κάθε χρόνο, ενώ συνολική επανεξέταση του προβλήματος θα γίνει το 2005.

2.4. Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ), η Επιτροπή Απασχόλησης (ΕΑ) και η Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής (ΕΟΠ) θα προβούν στην αξιολόγηση των εθνικών στρατηγικών και τη συνοχή τους με τους στόχους (ΕΚΠ), της προόδου της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (ΕΑ), του αντίκτυπου της γήρανσης του πληθυσμού στους δημόσιους προϋπολογισμούς στο πλαίσιο της πολυμερούς εποπτείας (ΕΟΠ).

(1) Στο σημείο 3.3 γίνεται αναφορά στο λεπτομερή κατάλογο των 10 στόχων που επισυνάπτεται ως παράρτημα στη γνωμοδότηση της υποεπιτροπής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Το γενικό πλαίσιο αναφοράς

3.1.1. Η ΟΚΕ κρίνει ότι για να αξιολογηθεί πλήρως η ανακοίνωση που αποτελεί αντικείμενο της γνωμοδότησης τούτης, πρέπει να προέχει πάντα ο στρατηγικός στόχος για τη νέα δεκαετία που υιοθετήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας τον Μάρτιο του 2000: «... να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με καλύτερες και περισσότερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

3.1.2. Τούτο, για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη, συνεπάγεται σειρά δεσμεύσεων για την προώθηση πολιτικών και την ανάληψη της ευθύνης: ένας στρατηγικός στόχος της εμβέλειας του στόχου της Λισσαβώνας είναι ο στόχος προς τον οποίο πρέπει να κατευθύνονται οι διάφορες πολιτικές και, ταυτόχρονα, η εγγύηση για την εξασφάλιση της συνοχής και της συμβατότητας των διαφόρων στρατηγικών για την επίτευξή του. Με άλλα λόγια, το «σενάριο της Λισσαβώνας» αποτελεί μία συνειδητή πολιτική επιλογή, μία στρατηγική φάση ολοκλήρωσης κατά την οποία η ΕΕ και τα κράτη μέλη διακινδυνεύουν την αξιοπιστία τους έναντι των ευρωπαίων πολιτών, όπως ακριβώς έγινε και με την εσωτερική αγορά και την ΟΝΕ.

3.1.3. Στο πλαίσιο της επιλογής της Λισσαβώνας, η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την ορθή ανάπτυξη κάθε οικονομικής, κοινωνικής, και εν προκειμένω, συνταξιοδοτικής στρατηγικής.

3.1.4. Η ΟΚΕ εκφράζει την έκπληξή της που η Επιτροπή δεν αναφέρεται στις υποψήφιες χώρες και υπενθυμίζει ότι πριν από τον έλεγχο της δυναμικής που θέλουμε να εφαρμόσουμε (2005) διάφορες υποψήφιες χώρες θα είναι ήδη μέλη της ΕΕ. Είναι συνεπώς απαραίτητο οι υποψήφιες χώρες να συμμετέχουν ευθύς εξαρχής στη διαδικασία συνεργασίας για το συνταξιοδοτικό θέμα.

3.2. Επικουρικότητα

3.2.1. Η ΟΚΕ εκτιμά την προσοχή με την οποία η Επιτροπή τηρεί, στην ανακοίνωσή της, την αρχή της επικουρικότητας σε ένα θέμα τόσο πολύπλοκο και λεπτό όπως οι συντάξεις, αλλά επαναλαμβάνει τα όσα έχει ήδη εκφράσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της: η επικουρικότητα δεν είναι μόνο μία αρχή που ρυθμίζει τις αρμοδιότητες της ΕΕ και των κρατών μελών, αλλά κυρίως μία δυναμική αρχή που συνδυάζει αρμοδιότητες και ευθύνες των διαφόρων φορέων σε διάφορα επίπεδα, στο σύνολο του θεσμικού και κοινωνικού οικοδομήματος της ΕΕ και των

κρατών μελών της. Όντως η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η σύγκλιση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, που πρέπει να πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή της μεθόδου του «ανοικτού συντονισμού», πρέπει να προαχθεί με βάση αυτόνομες πολιτικές αποφάσεις των κρατών μελών και με πλήρη σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Την ουσιαστική ευθύνη των αποφάσεων για τις συντάξεις φέρουν οι νομοθέτες των κρατών μελών, αλλά επειδή πρόκειται για επιλογές που επηρεάζουν εκ βάθρων τη ζωή όλων των πολιτών, οι σχετικές αποφάσεις πρέπει να προετοιμάζονται με συστηματικές διαβουλεύσεις των περιφερειακών και τοπικών διοικήσεων, των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν, σύμφωνα με τους κανόνες και τις πρακτικές που ακολουθούνται στα διάφορα κράτη μέλη, στον καθορισμό και στην εφαρμογή των διάφορων στρατηγικών, όπως θα διευκρινιστεί καλύτερα στο σημείο 3.4.

3.3. Οι στόχοι

3.3.1. Η ανάλυση και η αξιολόγηση των 10 στόχων που προτείνει η Επιτροπή στην ανακοίνωση που αποτελεί το αντικείμενο της γνωμοδότησης αυτής έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό στη γνωμοδότηση της υποεπιτροπής (βλέπε σημείο 1.3). Στη συνέχεια θα περιοριστούμε σε σχολιασμό ορισμένων στόχων ή τμημάτων τους.

3.3.1.1. Ο πρώτος στόχος⁽¹⁾ έχει καθολικό χαρακτήρα διότι επιβεβαιώνει ότι η αλληλεγγύη αποτελεί απαραίτητη αξία για το ευρωπαϊκό κοινωνικό υπόδειγμα. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της διατήρησης και ενίσχυσης, και στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού και της προσαρμογής των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ισχυρών μέσων αλληλεγγύης (μεταξύ γονέων, εργαζομένων και ανέργων, ευπόρων και απόρων) τα οποία έστω και αν μεταβάλλονται διαχρονικά, πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν το συνδετικό ιστό των κοινωνιών μας. Ο στόχος 1 πρέπει να ερμηνευτεί ως η δυνατότητα για όλους τους ηλικιωμένους (συμπεριλαμβανομένων όσων δεν έχουν καταβάλει συνεισφορές, όσων έχουν φυσικά ή ψυχικά μειονεκτήματα, αναπηρία, κ.λπ.) να απολαμβάνουν αξιοπρεπούς επιπέδου ζωής και να νιώθουν ενεργό τμήμα της κοινωνίας και του οικονομικού συστήματος στο οποίο διαβιούν. Πρόκειται για έναν πολύ σημαντικό στόχο που αποσκοπεί στην υλοποίηση της κοινωνικής συνοχής, στην ισότητα των πολιτών έναντι της κοινωνίας και στην πρόληψη του κινδύνου περιθωριοποίησης των ηλικιωμένων.

(1) Εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης σε όλους τους ηλικιωμένους και της ικανότητας να συμμετέχουν ενεργά στη δημόσια, κοινωνική και πολιτιστική ζωή καθώς και στην οικονομική ευημερία της χώρας τους.

3.3.1.2. Ο στόχος δύο⁽²⁾ αποσκοπεί στην πρόσβαση σε κατάλληλα συνταξιοδοτικά συστήματα, όπου η «κατάλληλότητα» πρέπει να εννοηθεί ως η ικανότητα των συστημάτων να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών, όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά θέματα, επιτρέποντάς τους να οικοδομούν υπεύθυνα μια προοπτική ικανοποιητικής και πλήρους ζωής. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το προσδόκιμο ζωής έχει αυξηθεί πολύ, αλλά τούτο συνεπάγεται και αύξηση της περιόδου καταβολής των συντάξεων. Είναι ωστόσο μεγάλης σημασίας να γίνει γνωστό και να αξιολογηθεί ποιο θα είναι το προσδόκιμο αυτόνομης ζωής (μετά την παύση της επαγγελματικής δραστηριότητας) και από ποιο σημείο και μετά συνεχίζεται η ζωή, αλλά με απώλεια της ικανότητας να ζει κανείς χωρίς τη βοήθεια τρίτων· η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι μη αυτόρκες ηλικιωμένοι αυξάνονται σε αριθμό σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και ότι τίθεται για αυτούς εκτός από το πρόβλημα των δαπανών πρόνοιας και ο κίνδυνος βαθμιαίας περιθωριοποίησης που πρέπει να προληφθεί.

3.3.1.3. Οι στόχοι τρία⁽³⁾, τέσσερα⁽⁴⁾ και πέντε⁽⁵⁾ αναλύονται και αξιολογούνται στη γνωμοδότηση της υποεπιτροπής που αναφέρεται στο σημείο 1.3.

3.3.1.4. Οι στόχοι έξι⁽⁶⁾ και επτά⁽⁷⁾ εξετάζονται στη γνωμοδότηση της υποεπιτροπής που αναφέρεται στο σημείο 1.3. Η ΟΚΕ

(2) Εξασφάλιση πρόσβασης, για κάθε άτομο, σε κατάλληλες συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις για τη διατήρηση του επιπέδου διαβίωσης της επιλογής του, στην περίπτωση συνταξιοδότησης λόγω γήρατος ή αναπηρίας, καθώς και του επιπέδου διαβίωσης των εξαρτώμενων από αυτό προσώπων σε περίπτωση θανάτου.

(3) «Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την απασχόληση, επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης, έτσι ώστε να υπάρχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ισορροπία ανάμεσα στο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού και στο ποσοστό συνταξιούχων».

(4) «Λήψη μέτρων που θα εξασφαλίζουν ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα, και ειδικά τα συστήματα πρόωρης συνταξιοδότησης και αναπηρίας, καθώς και η αλληλεπίδρασή τους με τα συστήματα φορολογικών ελαφρύνσεων, παρέχουν αποτελεσματικά κίνητρα για συμμετοχή ηλικιωμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας· ότι οι εργαζόμενοι δεν θα ενθαρρύνονται στην πρόωρη συνταξιοδότηση και δεν θα «τιμωρούνται» αν παραμείνουν στην αγορά εργασίας και μετά την κανονική συντάξιμη ηλικία· ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα θα προωθούν την επιλογή της σταδιακής συνταξιοδότησης».

(5) «Στο πλαίσιο της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών και για την αντιμετώπιση του δημοσιονομικού αντίκτυπου από τη γήρανση του πληθυσμού, διατήρηση των δημόσιων δαπανών για τις συντάξεις σε ένα ποσοστό του ΑΕΠ που θα είναι συμβατό με το σύμφωνο ανάπτυξης και σταθερότητας. Εφόσον κριθεί σκόπιμο από τις αρχές, μπορεί να δημιουργηθούν ειδικά για το σκοπό αυτό αποθεματικοί πόροι.»

(6) Δίκαιη εξισορρόπηση του επιπέδου εισφορών και φόρων που καταβάλλει ο ενεργός πληθυσμός και του επιπέδου συνταξιοδοτικών παροχών που λαμβάνουν οι συνταξιούχοι.

(7) Εξασφάλιση, με τη θέσπιση κατάλληλων ρυθμιστικών πλαισίων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και με ορθή διαχείριση, της ικανότητας των ιδιωτικών συστημάτων κεφαλαιοποίησης των συντάξεων να παρέχουν τις συντάξεις που δικαιούνται τα μέλη τους, με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ευχέρεια.

περιορίζεται στην επιδοκίμασία της υπόδειξης να παρασχεθούν στα συνταξιοδοτικά συστήματα του δεύτερου και του τρίτου άξονα εθνικά και κοινοτικά ρυθμιστικά πλαίσια κατάλληλα να διασφαλίσουν ορθή και αποτελεσματική διαχείριση που να μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση των συνταξιοδοτικών παροχών που δικαιούνται τα μέλη (στόχος 7). Σε ό,τι αφορά τη δυνατή συμβολή των συνταξιοδοτικών συστημάτων του δεύτερου και τρίτου άξονα στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ ενεργού πληθυσμού και συνταξιούχων και στην επίτευξη των κοινωνικών στόχων, η ΟΚΕ παρατηρεί ότι η συμβολή αυτή είναι χρήσιμη και απαραίτητη. Θα πρέπει να διαφυλαχθεί ο στόχος της καθολικής εξασφάλισης των καθεστώτων του άξονα I. Η ΟΚΕ δεν θα ενέκρινε την ενημέρωση του άξονα I και τη γενική μεταβίβαση των παροχών προς τα ιδιωτικά συστήματα (μεταβίβαση που, άλλωστε, δεν προτείνει η Επιτροπή). Ωστόσο, η ισορροπία μεταξύ των διαφόρων καθεστώτων αποτελεί λεπτό θέμα που πρέπει να επιλυθεί σε εθνικό επίπεδο.

3.3.1.5. Όσον αφορά τον στόχο οκτώ⁽¹⁾, η ΟΚΕ παρατηρεί ότι αναφέρεται σε συμβάσεις εργασίας διαφορετικές από εκείνες της πλήρους απασχόλησης και του αορίστου χρόνου, δηλαδή σε συμβάσεις εργασίας ημιαπασχόλησης, ορισμένου χρόνου και σε άλλες νέες μορφές εξαρτημένης ή ημιεξαρτημένης απασχόλησης που αυξάνονται ολοένα και περισσότερο στις τελευταίες δεκαετίες. Βασικά ένα δίκαιο και ισόρροπο συνταξιοδοτικό σύστημα δεν πρέπει να αποβαίνει σε βάρος των εργαζομένων με συμβάσεις νέας μορφής ή όσων μετακινούνται εντός ή εκτός της χώρας ή όσων ασκούν αυτόνομη εργασία. Αυτό δυστυχώς συμβαίνει ακόμη σε ορισμένες περιπτώσεις εξαιτίας ορισμένων στοιχείων ακαμψίας που χαρακτηρίζουν τα σημερινά συνταξιοδοτικά συστήματα ή την αγορά εργασίας, καθώς και εξαιτίας των ποιοτικών ή ποσοτικών ελλειμμάτων που χαρακτηρίζουν ακόμη και σήμερα, σε πολλές, περιπτώσεις την τομή μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας. Η ελαχιστοποίηση των κινδύνων απώλειας των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και η καταπολέμηση όσων αποτρέπουν την ορθή χρήση (εντός σαφούς ρυθμιστικού πλαισίου) των νέων μορφών εργασίας πρέπει να αποτελούν το πρώτο βήμα ώστε κάθε μορφή εργασίας να θεωρείται εξίσου αξιοπρεπής. Το βασικό ζήτημα, για την ΟΚΕ, είναι το ζήτημα που επιτρέπει ακόμη και στους εργαζόμενους με άτυπες συμβάσεις, που βρίσκονται σε κινητικότητα ή που ασκούν αυτόνομη εργασία, να μπορούν να διαχειρίζονται τη ζωή τους με ένα περιθώριο ασφάλειας. Καλό θα είναι να ληφθούν υπόψη, στο πλαίσιο της συγκριτικής αξιολόγησης που θα πραγματοποιηθεί, οι καλύτερες σχετικά με το θέμα αυτό πρακτικές, που θα ξεκινούν από μορφές ασφάλισης για προσωρινούς κινδύνους και θα φθάνουν σε κάλυψη των μη καταβαλλόμενων εισφορών σε περιόδους ανεργίας, σε πιστώσεις φόρων για περιόδους κατάρτισης-ανακύκλωσης ή κατά τη διάρκεια περιόδων κατά τις οποίες οι εργαζόμενοι δεν λαμβάνουν μισθό ανεξάρτητα από τη θέλησή τους να εργαστούν κ.λπ.

(1) Εξασφάλιση της συμβατότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων με τις απαιτήσεις της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας, εξασφάλιση ότι η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού εντός των κρατών μελών αλλά και η διασυνοριακή κινητικότητα, όπως επίσης και οι άτυπες μορφές απασχόλησης, δεν θα οδηγούν στην άδικη απώλεια των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα δεν θα αποθαρρύνουν την αυτοαπασχόληση.

3.3.1.6. Ενώ ο στόχος εννέα⁽²⁾ περιλαμβάνεται στη γνωμοδότηση της υποεπιτροπής, η ΟΚΕ επιθυμεί εν προκειμένω να τονίσει τη σημασία του στόχου δέκα⁽³⁾. Πριν από μόλις δέκα χρόνια, η σύνταξη αποτελούσε προϋπόθεση για μια αυτόματα εξασφαλισμένη ζωή ή σχεδόν στο τέλος του ενεργού επαγγελματικού βίου. Σήμερα η ανάγκη προβολής με διαφάνεια, έστω και με τα αναπόφευκτα περιθώρια κινδύνου, του τι πρέπει να κάνει κανείς κατά τη διάρκεια της ύπαρξής του είναι παρούσα από την πρώτη ημέρα εργασίας, αν όχι από τα σχολικά θρανεία. Οι προσαρμογές στο αρχικό «υπαρξιακό σχέδιο» δεν πρέπει ωστόσο να επιβληθούν από την μια μέρα στην άλλη και πρέπει να παρασχεθεί ευρεία και συστηματική ενημέρωση για τις μεγάλες εξελίξεις (δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές κ.λπ.) ούτως ώστε ο καθένας να μπορεί να προετοιμαστεί εγκαίρως για τις αλλαγές των συστημάτων ή των καθεστώτων. Κάθε τροποποίηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων και καθεστώτων θα πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα που να δίδουν στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να αντισταθμίζουν τις ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις των αλλαγών. Τα μέτρα και οι δυνατότητες αυτές θα πρέπει να είναι προσιτά στους εργαζόμενους προκειμένου να διατηρήσουν μια συνοχή με το αρχικό τους «υπαρξιακό σχέδιο».

3.4. Η μέθοδος

3.4.1. Ο σημαντικός μεθοδολογικός στόχος, που σωστά προβάλλεται στο κείμενο της ανακοίνωσης, είναι η επίτευξη μεγάλης συνέργειας και συνοχής μεταξύ κοινωνικής πολιτικής, πολιτικής της απασχόλησης και οικονομικής πολιτικής. Εκτός από την ευθύνη των νομοθετών και των εθνικών αρχών, ο εν λόγω στόχος της συνοχής μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με τη συστηματική συμμετοχή, σε όλα τα επίπεδα, των κοινωνικών εταίρων που είναι οι ουσιαστικοί φορείς κάθε εξελικτικής διαδικασίας της κοινωνίας. Όποιος θέλει να διαχωρίσει τη θέση του από αυτή την προτεινόμενη μεθοδολογία συνηγορεί υπέρ της αποτυχίας κάθε συνταξιοδοτικής στρατηγικής. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η Επιτροπή δεν είναι επαρκώς προσεκτική ως προς αυτό το σημείο, που αναφέρεται σε δύο περιθωριακά σημεία της ανακοίνωσης και υπενθυμίζει ότι στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης υπογραμμίζεται ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη διαχείριση των αλλαγών.

(2) Επισκόπηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων με σκοπό την εξάλειψη διακρίσεων που βασίζονται στο φύλο, με ταυτόχρονο εντοπισμό ανισοτήτων λόγω φύλου στα συνταξιοδοτικά δικαιώματα (π.χ. διακοπές της σταδιοδρομίας για οικογενειακούς λόγους, αναλογιστικοί παράγοντες).

(3) Διαμόρφωση των συνταξιοδοτικών συστημάτων κατά τρόπο που να είναι πιο διαφανή και προβλέψιμα. Παροχή αξιόπιστων και εύκολα κατανοητών πληροφοριών σχετικά με τις μακροπρόθεσμες προοπτικές των συνταξιοδοτικών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένων εκτιμήσεων για τον αντίκτυπο των δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών αλλά και των πολιτικών μέτρων που προβλέπονται για την απόδοση των συστημάτων, κυρίως όσον αφορά την εξέλιξη των επιπέδων παροχών και εισφορών.

3.4.2. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων πρέπει να προωθηθεί ή/και να ενισχυθεί ακόμη και στην πολιτική απασχόλησης, κυρίως δε, στην οικονομική πολιτική. Η Επιτροπή προτείνει, για παράδειγμα, την αξιοποίηση της δυνατότητας θέσπισης αποθεματικών ταμείων, αλλά η σύσταση παρόμοιων ταμείων, εκεί όπου είναι δυνατό, πρέπει να ενταχθεί σε ένα διαπραγματευτικό ή/και ρυθμιστικό πλαίσιο που να καθορίζει με σαφήνεια τη σύνθεση, τη χρηματοδότηση, τη λειτουργία και τη χρησιμοποίηση των ταμείων αυτών.

3.4.3. Η κοινωνική συναίνεση δεν οικοδομείται μόνο με την σωστή και πλήρη ενημέρωση του πληθυσμού, αλλά με την εξασφάλιση της συνειδητής και ενεργού συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών επιπλέον των κοινωνικών εταίρων. Οι κοινωνικοί εταίροι είναι οργανώσεις που διαρθρώνουν την εκπροσώπηση τους μέσω διαδικασιών εσωτερικής συμμετοχής και προϋποθέτουν σχεδόν πάντα ευρύ και συνεχή διάλογο με τα μέλη τους. Ωστόσο, η εντολή εκπροσώπησης των συμφερόντων σε αυτές τις οργανώσεις έχει ουσιαστική αξία.

3.4.4. Η επιτυχία της μεθόδου ανοικτού συντονισμού δεν μπορεί ωστόσο να περιοριστεί μόνο στην ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών μεταξύ των διοικήσεων και των εμπειρογνομόνων των κρατών μελών και της Επιτροπής, ούτε στις ενδείξεις που απορρέουν από το έργο, αποτελεσματικό και πλούσιο βέβαια, των διαφόρων επιτροπών (ΕΚΠ, ΕΟΠ και ΕΑ). Η ΟΚΕ, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾, έχει επισημάνει ότι, οτιδήποτε έχει σχέση με την εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας, πρέπει να συζητείται με τους κοινωνικούς εταίρους και με τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τους ενδιαφερόμενους φορείς. Κάθε κράτος μέλος έχει το δικό του σύστημα και τις δικές του δυνατότητες συμμετοχής και δεν προτείνεται εδώ η αποδοχή δομών ή συμπεριφορών. Ωστόσο θα έπρεπε να υπάρχει στην ανακοίνωση σαφής αναφορά στην ουσιαστική συμμετοχή όλων των κοινωνικών φορέων.

3.4.5. Η Επιτροπή θα έπρεπε να καλέσει τα εθνικά μέλη των προαναφερόμενων επιτροπών, να ανοίξουν διαύλους ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, λαμβάνοντας επίσης υπόψη την περιφερειακή και τοπική διάσταση των προβλημάτων: επειδή, για παράδειγμα, η ποιότητα ζωής των συνταξιούχων ποικίλλει ανάλογα με την καλή ή κακή ποιότητα, ποσότητα και παροχή των κοινωνικών, υγειονομικών υπηρεσιών και γενικών υποδομών της πραγματικότητας στην οποία ζουν, η δημιουργία θετικών προϋποθέσεων για την κοινωνική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών καθεστώτων δεν βασιζέται μόνο στις παραμέτρους που καθορίζουν οι εθνικές αρχές, αλλά στην προσαρμογή και στην συμμόρφωση προς την πραγματικότητα σε τοπικό επίπεδο.

3.4.6. Όταν γίνεται λόγος για μεταρρυθμίσεις, το πρώτο πράγμα που πρέπει να αξιολογηθεί είναι οι λόγοι και η επακόλουθη ανάγκη να γίνουν αλλαγές καθώς και το εύρος των αλλαγών αυτών: και αυτή η αξιολόγηση πρέπει να γίνει με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Εάν κατόπιν πρόκειται για την πραγματοποίηση ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων, που θα μπορούσαν να μεταβάλουν σημαντικά το σύστημα εισφορών, τους όρους απόκτησης των δικαιωμάτων και τις μορφές χορήγησης συντάξεων, πρέπει να υπάρχει επαρκές χρονικό διάστημα για τη διαδικασία διαπραγμάτευσης ή διαβούλευσης — στις χώρες εκείνες που αποτελεί τρέχουσα πρακτική, κανόνα ή παράδοση — για να επιτευχθεί συναίνεση όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Εάν όμως δεν επιτευχθεί συναίνεση ή η διαπραγμάτευση διαρκέσει περισσότερο από τον προκαθορισμένο χρόνο, θα πρέπει τότε ο νομοθέτης να αναλάβει τις ευθύνες του.

3.4.7. Είναι εξάλλου απαραίτητο τα σενάρια και τα σχέδια που παρουσιάζονται στους εταίρους να είναι σαφή, διαρθρωμένα και βάσιμα, και κατά τον προσδιορισμό της μεταρρύθμισης να προβλεφθεί και σε εθνικό επίπεδο ⁽²⁾ έλεγχος των αποτελεσμάτων της μεταρρύθμισης με συγκεκριμένη προθεσμία. Οι κοινωνικοί εταίροι, θα πρέπει με τη σειρά τους να ενημερώνουν σωστά και ευρέως τα μέλη τους, θέτοντας στη διάθεσή τους, όπως γίνεται σε πολλές χώρες, δομές εξυπηρέτησης των εγγεγραμμένων προκειμένου να βοηθηθούν οι εργαζόμενοι να υλοποιήσουν και να προβλέψουν ατομικές και συλλογικές συνταξιοδοτικές κατευθύνσεις.

3.4.8. Έστω και αν είναι σαφής η σχέση των βιώσιμων συνταξιοδοτικών στρατηγικών με την οικονομική και τη δημοσιονομική πολιτική, δεν είναι όμως αποκλειστική δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία διασυνδέσεων των συνταξιοδοτικών πολιτικών με τις άλλες πολιτικές (στην πράξη με όλες). Γενικά, καλό θα ήταν οι τροποποιήσεις, έστω και εν μέρει, των συνταξιοδοτικών συστημάτων να μην συμπεριληφθούν στους δημοσιονομικούς νόμους: τούτο θα προκαλούσε αναπόφευκτα την υπαγωγή των στόχων της συνολικής βιωσιμότητας στην καθαρά οικονομική βιωσιμότητα και θα προσέδιδε εξάλλου τυχαίο χαρακτήρα σε πολιτικές που, από τη φύση τους, κινούνται σε μεσο-μακροπρόθεσμα σενάρια.

4. Οι δείκτες

4.1. Στην ανακοίνωση τονίζεται η ανάγκη ανάπτυξης «κατάλληλων δεικτών, για την παροχή συγκρίσιμων πληροφοριών σχετικά με κύριες οικονομικές, δημοσιονομικές και δημογραφικές τάσεις που επηρεάζουν τη μακροπρόθεση βιωσιμότητα των συντάξεων, καθώς και για την πρόοδο στη μεταρρύθμιση των συντάξεων και τον πιθανό της αντίκτυπο, επιτρέποντας όμως ταυτόχρονα την ποικιλομορφία των εθνικών συνταξιοδοτικών συστημάτων». Η ΟΚΕ

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής: Μια συνεκτική στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας» — ΕΕ C 117 της 16.4.2000.

⁽²⁾ Υπενθυμίζεται ότι στην ανακοίνωση προβλέπεται γενική αναθεώρηση του συστήματος το 2005.

επισημαίνει ότι στην ανακοίνωση δεν αναφέρεται ο τύπος των δεικτών, δεδομένου ότι η υποομάδα «δείκτες» της ΕΚΠ εργάζεται για το θέμα αυτό και η ΕΟΠ έχει ήδη χρησιμοποιήσει μια σειρά δεικτών στην έκθεσή της του Νοεμβρίου 2000 ⁽¹⁾. Η ΟΚΕ εύχεται οι τρεις επιτροπές (ΕΚΠ, ΕΟΠ, ΕΑ) να συνεργαστούν στενά προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι δείκτες που θα προταθούν θα επιτρέψουν την αποτελεσματική στήριξη της μεθόδου του ανοικτού συντονισμού με μία κλίμακα συγκρίσιμων στοιχείων ικανών να δώσουν ένα πλήρες πλαίσιο της πραγματικότητας και των διαδικασιών που ισχύουν στα κράτη μέλη.

4.2. Η ΟΚΕ επιμένει, ιδιαίτερα, στην ανάγκη να αναπτυχθούν επαρκώς διαρθρωμένοι δείκτες που θα καταστήσουν δυνατή την πραγματική αξιολόγηση όλων των αναλύσεων και των σφαιρικών σχεδιασμών και υπενθυμίζει τα όσα αναφέρονται στη γνωμοδότησή της για την «Ενίσχυση της ποιότητας της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης» ⁽²⁾ για τους δείκτες ποιότητας και τις αξιόπιστες και συγκρίσιμες στατιστικές.

⁽¹⁾ «Έκθεση προόδου προ το Ecofin σχετικά με τον αντίκτυπο του γηράσκοντος πληθυσμού στα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα» (EPC/ECFIN/581/00-rev.1, Νοέμβριος 2000).

⁽²⁾ ΕΕ C 311 της 7.11.2001.

4.3. Όσον αφορά την παρούσα γνωμοδότηση και σε σχέση με τα όσα ελέγχθηκαν για το στόχο 2, η ΟΚΕ προτείνει στο δείκτη για το προσδόκιμο ζωής να προστεθεί ένας υποδείκτης «προσδόκιμο αυτόνομος ζωής» ⁽³⁾. Εξάλλου, τα στοιχεία για την ποιότητα ζωής των συνταξιούχων ⁽⁴⁾, όπως και για την ποιότητα εργασίας και διαβίωσης των ηλικιωμένων ή ανάπηρων εργαζόμενων είναι σημαντικά και εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες που ποτέ δεν αναφέρονται στατιστικά, όπως η δυνατότητα επικοινωνίας και η κινητικότητα, ο βαθμός κοινωνικής ένταξης στο αστικό περιβάλλον, η ιδιοκτησία της κατοικίας, η ασφάλεια του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν, η δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες και δομές για τον ελεύθερο χρόνο, κ.λπ. Οι παράγοντες αυτοί θα πρέπει να ενσωματωθούν στην ανάλυση των εθνικών συστημάτων, όχι μόνο επειδή καθιστούν δυνατή την αξιολόγηση της κοινωνικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των μεταρρυθμίσεων που εφαρμόζονται και που πρέπει να εφαρμοστούν, αλλά και επειδή έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων. Η ΟΚΕ επιφυλάσσει να παρέμβει με συγκεκριμένη γνωμοδότηση μόλις δημοσιευθεί το έγγραφο σχετικά με τους δείκτες (που εκπονεί η ομάδα του ΕΚΠ).

⁽³⁾ Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται ήδη από τη Στατιστική Υπηρεσία που θέτει στη διάθεση των κρατών μελών στοιχεία για το «προσδόκιμο ζωής χωρίς ανικανότητα».

⁽⁴⁾ Ως παράδειγμα, αναφέρεται η μελέτη της Merrill Lynch («Progress report european pension reform», 17.01.01) όπου αποδίδεται μεγάλη σημασία στο δείκτη που αφορά το επίπεδο ζωής των συνταξιούχων.

Βρυξέλλες, 29 Νοεμβρίου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS